

17. juuni 2025

Lahend nr 42881/18 – õiglane kohtumenetlus

Bülent Bekdemir vs. Türgi

Artikkel 6-3-c

Asjaolud

13. märtsil 1998 peatati kaebaja politsei poolt, millele järgnes tema läbiotsimine ja arreteerimine, sest talt leiti püstol, padrunid, „annetuskviitung“, osaliselt käsitsi kirjutatud dokument ning Türgi Kommunistliku Partei/Marksistliku-Leninistliku/Türgi Tööliste ja Talupoegade Vabastusarmee (edaspidi „TKP-ML/TIKKO“) bänner. Kaebaja andis 18. ja 20. märtsil politseile ja prokurörile ütlusi vastavalt advokaadi puudumisel, nagu lubas sel ajal kehtinud seaduse nr 3842 paragrahv 31, millega kehtestati seadusjärgne keeld, mis piiras tema õigust kasutada advokaati.

Aprillis 2009 mõistis kohus kaebaja süüdi relvastatud terroristliku organisatsiooni liikmeks olemise eest ja mõistis talle 12 aasta ja 6 kuu pikkuse vangistuse. Kassatsioonikohus tühistas süüdimõistva kohtuotsuse. Kassatsioonikohus leidis, et kaebaja oli toime pannud väljapressimise, nõudes raha ettevõtjalt - „raske tegu“, mis oli toime pandud terroristliku organisatsiooni nimel - ja leidis, et tema teod kujutavad endast raskemat kuritegu, milleks on katse õõnestada põhiseaduslikku korda. Seejärel mõistis siseriiklik kohus kaebaja selle raskema kuriteo eest süüdi ja mõistis talle eluaegse vangistuse. Seejuures tugines kohus avaldustele, mida kaebaja oli teinud politseile ja prokurörile advokaadi puudumisel.

Kõik kaebaja kaebused jäid rahuldamata. Konstitutsioonikohus leidis tema individuaalset taotlust uurides, et kaebaja õigust õiglasele kohtulikule arutamisele koos õigusabiga ei ole rikutud.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artikli 6 lõikele 1 ja artikli 6 lõike 3 punktile c. Kaebaja leidis, et siseriiklikud kohtud rikkusid tema õigust õiglasele kohtumenetlusele, kui nad kasutasid tema ütlusi, mille ta andis politsei kinnipidamiskohas ja advokaadi puudumisel.

EIK seisukohad

Artikkel 6-1 ja 6-3-c

(a) Kas õigus kaitsjale oli piiratud? EIK märkis, et kaebaja ei saanud 13. märtsist kuni 20. märtsini 1998 seaduse nr 3842 paragrahvis 31 sätestatud seadusjärgse keelu tõttu kasutada advokaadi abi. Selle tulemusena oli ta ilma õigusabita, kui ta tegi avaldusi politseile ja prokurörile.

(b) Kas piirangule olid kaalukad põhjused? EIK leidis, et puudusid kaalukad põhjused, mis õigustanuks kaebajal advokaadi poole pöörduda.

(c) Menetluse õiglus tervikuna. EIK märkis, et esimese astme kohus ega kassatsioonikohus ei olnud hinnanud, millist mõju võis advokaadi puudumine avaldada kaitseõigustele või menetluse üldisele õiglusele. Türgi kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 148-4 sätestas selgesõnaliselt, et advokaadi puudumisel tehtud ütlused ei saa olla süüdimõistmise aluseks, kui kahtlustatav või süüdistatav ei kinnita seda ütlust kohtuniku või kohtu ees. Kaebaja oli hiljem prokurörile ja uurimiskohtunikule ütlusi andes ning kohtuprotsessi ajal tunnistusi andes politseile antud ütlused järjekindlalt tagasi võtnud. Siseriiklikud kohtud ei kohaldanud artikli 148 lõiget 4 ja seega ei välistanud vaidlustatud ütlusi. Lisaks

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

sellele ei kohaldanud konstitutsioonikohus kaebaja kaebuse hindamisel EIK praktika põhimõtteid. Konstitutsioonikohus jõudis järeldusele, et kaebaja advokaadi puudumisel tehtud ütlused ei olnud tema süüdimõistmise ainuke ega otsustav alus, kuna i) toimikus olid olemas muud tõendid, ii) mõned ärimehed olid kinnitanud, et nad on kaebajat kohtuprotsessil tuvastanud, ja iii) ei olnud mingeid märke sellest, et kaebajat oleks politsei kinnipidamise ajal väärkoheldud.

Mis puudutab „muude tõendite tugevust“, siis kaebaja oli algselt süüdi mõistetud muu hulgas ka relvastatud terroristliku organisatsiooni liikmesuse eest. See süüdimõistmine põhines muude tõendite hulgas tema valdusest leitud esemetel ja ütlustel, mida ta oli andnud politseile ja prokurörile advokaadi puudumisel. Tema süüdimõistmise aluseks olevad teod ja tegevused vastasid neile, mida ta oli kirjeldanud oma ütlustes politseile. Kuid kassatsioonikohus tühistas selle süüdimõistva otsuse ja leidis, et kaebajale omistatud tegusid tuleb tervikuna vaadelda nii, et neid tuleb käsitleda raskema kuriteona, mis on seotud põhiseadusliku korra õõnestamise katsega. Seejärel järgis esimese astme kohus kassatsioonikohtu suuniseid, mõistis hageja süüdi raskemas kuriteos ja mõistis talle eluaegse vangistuse, tuginedes teiste tõendite hulgas jällegi avaldustele, mida ta oli teinud politseile ja prokurörile advokaadi puudumisel.

Eespool öeldut silmas pidades sõltus põhiseadusliku korra õõnestamise katse kuriteokoosseisu otsustav element väljapressimisest. Siseriiklik kohus leidis, et see oli tõendatud sellega kui kaebaja TKP-ML/TIKKO nimel teatud ettevõtjatelt raha nõudis. Sellest lähtuvalt ei saanud kaebaja vahistamise ajal tema valduses olnud tõendid parandada menetluslikku puudust, mis mõjutas kriminaalmenetluse üldist õiglust. Seoses väljapressimisega said siseriiklikud ametiasutused esimest korda teada arvukatest juhtumitest, mille käigus hageja oli ettevõtjatelt raha küsinud, kui ta oli advokaadi puudumisel politseile avalduse teinud. Tegelikult võtsid uurijad alles mõned päevad hiljem pärast kaebaja poolt antud ütlusi nendelt ettevõtjatelt ütlusi ning näitasid neile tuvastamiseks fotosid kaebajast.

Seega oli kaebaja advokaadi puudumisel antud ütlustel oluline tõenduslik väärtus, kuna need andsid ametivõimudele ülevaate juhtunust. Seega kahjustas kriminaalmenetluse üldist õiglust pöördumatult see, et kaebaja ei saanud kasutada advokaadi abi.

EIK tuvastas artikkel 6-1 ja 6-3-c rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Türgi peab kaebajale maksma 3000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks. EIK märkis, et kõige sobivam hüvitis oleks kaebaja asja uuesti läbivaatamine vastavalt artikli 6 nõuetele.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)